

University of Guilan

Recognition of the Position of Cultural Factors in the Regeneration of Old and Historical Neighborhoods of Cities (Case Study of Bojnourd Pay-Toop Neighborhood)

Asghar Molaei ^{1,*} and Maryam Mohammadzade ²

¹. Assistant Professor, Department of Urban Planning, Faculty of Architecture and Urban Development, Islamic Art University of Tabriz

². Department of Urban Planning, Faculty of Architecture and Urban Development, Islamic Art University of Tabriz

* Corresponding Author, a.molaei@tabriziau.ac.ir

ARTICLE INFO ABSTRACT

UPK, 2021

VOL. 5, Issue 3, PP. 239-260

Received: 24 Apr 2020

Accepted: 15 Mar 2021

Research article

KEYWORDS: Based-Culture regeneration, Culture, Urban design, Historic neighborhoods, Pay-Toop neighborhood

Background: Historical contexts as a valuable legacy and representing the identity of the city, today face numerous issues due to their inattention to the cultural, social and historical contexts of contemporary interventions. And the old before any intervention and finding a proper link between these physical and spatial dimensions is necessary.

Objectives: The purpose of this study is to recognize the role of cultural factors in regeneration old and historic neighborhoods of cities.

Methodology: This research has been done by descriptive-analytical method and library method and field perceptions have been used in collecting information.

Results: In this study, after obtaining the required theoretical knowledge from studying the theoretical foundations and formulating cultural principles and ideas and different dimensions of culture-based reconstruction, and studying previous related experiences, their examples in the sample The case study has been identified. In this regard, the development of 100 questionnaires for citizens in the study area has been used. And the information from the questionnaires was analyzed in SPSS. Also, some of the cultural potentials in the case study have been extracted from these questionnaires.

Conclusion: Thus, the method of extracting and applying these cultural principles and ideas in recreating was developed in an objective example of a multicultural society. Finally, according to the concepts extracted from different dimensions of culture and knowing its place in recreating historical and old neighborhoods, as well as introducing its examples in a case study, strategies and how to realize cultural factors in recreating were explained.

Highlights:

Reconstruction of culture-based, especially in multi-cultural neighborhoods, given the existing cultural and ethnic diversity as a potential for the formation of different spaces appropriate to specific cultural events and unique activities in accordance with the place. It can be the most appropriate approach to improving the quality of life of residents and also the economic prosperity of the neighborhood.

Reading the concept of culture and getting acquainted with its vast dimensions, as well as understanding how to extract ideas and cultural principles that regulate the body and space and using it in the process of recreating culture-building, can be an important step in developing unique patterns. It should be indigenous, which seeks to establish more and more harmony of body and space with the background culture.

Cite this article:

Molaei, A., & Mohammadzade, M. (2022). Recognition of the position of cultural factors in the regeneration of old and historical neighborhoods of cities (Case study of Bojnourd Pay-Toop neighborhood). *Urban Planning Knowledge*, 5(4), 239-260.
<https://dx.doi.org/10.22124/upk.2021.16370.1456>

بازشناسی جایگاه عوامل فرهنگی در بازآفرینی محله‌های قدیمی و تاریخی شهرها (نمونه موردی محله پای توب بجنورد)

اصغر مولایی^{۱*} و مریم محمدزاده^۲

۱. استادیار گروه شهرسازی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر اسلامی تبریز، تبریز، ایران

۲. گروه شهرسازی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه هنر اسلامی تبریز، تبریز، ایران

* نویسنده مسئول: a.molaei@tabriziau.ac.ir

چکیده

اطلاعات مقاله

بیان مسئله: بافت‌های تاریخی به عنوان میراثی ارزشمند و معرفت‌های شهر، امروزه با مسائل متعددی مواجه هستند. بی‌توجهی به زمینه فرهنگی، اجتماعی و تاریخی در مداخلات معاصر یکی از مهم‌ترین مسائل پیش‌روی این بافت، درنتیجه اندیشه‌یدن به ابعاد گوناگون اجتماعی، فرهنگی و هویتی در محله‌های تاریخی و قدمی پیش از هر نوع مداخله و یافتن پیوندی مناسب میان این ابعاد و ابعاد کالبدی و فضایی امری ضروریست.

هدف: هدف این پژوهش نیز در همین راستا، بازشناسی جایگاه عوامل فرهنگی در بازآفرینی محله‌های قدیمی و تاریخی شهرها است.

روش: این پژوهش به روش توصیفی-تحلیلی انجام گرفته و در جمع‌آوری اطلاعات از روش کتابخانه‌ای و برداشت‌های میدانی استفاده شده است.

یافته‌ها: در این پژوهش پس از به دست‌آمدن دانش نظری مورد نیاز از مطالعه‌ی مبانی نظری و تدوین اصول و انگاره‌های فرهنگی و ابعاد مختلف بازآفرینی فرهنگ-مبنا، و مطالعه‌ی تجارت پیشین مرتبط، مصادیق آن‌ها در نمونه‌ی مورد مطالعه‌ی شناسایی شده است. در این راستا نیز از تدوین تعداد ۱۰۰ پرسشنامه برای شهروندان در محدوده‌ی مورد مطالعه استفاده گردیده است. و اطلاعات حاصل از پرسشنامه‌ها در SPSS تحلیل شده. همچنین بخشی از پتانسیل‌های فرهنگی موجود در نمونه موردی، از این پرسشنامه‌ها استخراج گردیده.

نتیجه‌گیری: بدین ترتیب نحوه‌ی استخراج و به کار بردن این اصول و انگاره‌های فرهنگی در بازآفرینی در یک نمونه‌ی عینی از جامعه‌ی چند-فرهنگی تدوین گردید. در نهایت با توجه به مفاهیم استخراج شده از ابعاد مختلف فرهنگ و شناختن جایگاه آن در بازآفرینی محله‌های تاریخی و قدیمی، همچنین معرفی مصادیق آن در نمونه‌ی موردی، راهبردها و چگونگی تحقق عوامل فرهنگی در بازآفرینی را تبیین شدند.

دانش شهرسازی، ۱۴۰۰

دوره ۵، شماره ۳، صفحات ۲۶۰-۲۳۹

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۲/۰۵

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۲/۲۵

مقاله پژوهشی

نکات بر جسته:
بازآفرینی فرهنگ-مبنا به خصوص در محله‌هایی چند-فرهنگی، با توجه به توع فرهنگی و قومیتی موجود به عنوان یک پتانسیل برای شکل‌گیری فضاهای متفاوت متناسب با رویدادهای ویژه‌ی فرهنگی و فعالیت‌های منحصر‌فرد منطبق با مکان، می‌تواند مناسب‌ترین رویکرد به منظور ارتقاء کیفیت زندگی ساکنین و نیز شکوفایی اقتصادی محله، باشد.
بازخوانی مفهوم فرهنگ و آشایی با ابعاد گستردگی آن، و نیز شناخت نحوی استخراج انگاره‌ها و اصول فرهنگی نظم دهنده به کالبد و فضا و به کارگیری آن در فرآیند بازآفرینی فرهنگ-مبنا، می‌تواند گامی مهم در تدوین الگوهای منحصر‌فرد بومی باشد که در پی برقراری هماهنگی و انتظامی هرچه بیش‌تر کالبد و فضا با فرهنگ زمینه است.

کلید واژه‌ها: بازآفرینی فرهنگ-مبنا،
فرهنگ، طراحی شهری، محله
تاریخی، محله پای توب

بیان مسئله

بافت‌های تاریخی به عنوان میراثی ارزشمند و معرف هویت شهر، امروزه با مسائل متعددی مواجه هستند. به دنبال تحولات در زمینه‌های تکنولوژیکی، اقتصادی، اجتماعی و جابجایی جمعیت و فعالیت‌ها به بخش‌های مرکزی شهرها این بافت‌ها با کاهش کیفیت فیزیکی، اقتصادی و اجتماعی مواجه شدند و به مرور زمان این روند موجب کاهش پویایی بافت‌های تاریخی و مرکزی شهرها شد و محله‌های با هویت شهری به محله‌های مسئله‌دار تبدیل شدند. برخی از این مشکلات ناشی از بی‌توجهی و یا عدم توجه کافی به ابعاد مختلف زندگی شهری به طور یکپارچه است در این‌بین اغلب بعد فرهنگی زندگی شهری مورد بیشترین بی‌توجهی‌ها قرار می‌گیرد. تخریب یکباره‌ی بافت محله‌ای که در طول سال‌ها به‌تبع شیوه‌ی زندگی، نیاز و فرهنگ ساکنین شکل‌گرفته از یک سو و ساخت برج‌های تجاری و مسکونی بدون توجه به پیشینه و زمینه‌های مختلف خصوصاً زمینه‌های اجتماعی و فرهنگی بافت به شکل ساختمان‌های یک‌شکل و بی‌هویت از سوی دیگر موجب بروز آسیب‌های اجتماعی و فرهنگی در بافت شده و صدمات بلندمدتی بر پیکره‌ی شهر به عنوان یک موجود زنده وارد آورده است.

ضرورت پژوهش حاضر در پی بی‌توجهی به زمینه‌ی فرهنگی، اجتماعی و تاریخی در مداخلات معاصر و ساخت‌وسازهای اخیر، خود را به خوبی نشان می‌دهد، چراکه این بی‌توجهی یکی از مهم‌ترین مسائل پیش روی این بافت‌های است که هویت یک شهر و اجتماع را تهدید می‌نماید. درنتیجه اندیشیدن به ابعاد گوناگون اجتماعی، فرهنگی و هویتی در محله‌های تاریخی و قدیمی پیش از هر نوع مداخله و یافتن پیوند مناسبی میان این ابعاد و ابعاد کالبدی و فضایی، به‌منظور افزایش سطح کیفیت زیست شهر و همچنین ارتقاء تعاملات اجتماعی در فضاهای شهری، امری ضروری است.

محله‌ی پای‌توب بجنورد در این پژوهش نیز، به سبب بی‌توجهی مدیریت شهری، دچار این نوع تنزل کیفیت گشته و مالکان و ساکنین قدیمی خود را از دستداده و مقصد مهاجران و اجاره‌نشینان کم‌درآمد شده است. و نیز ساخت‌وسازهای درشت‌مقیاس در این بافت تاریخی، هویت فرهنگی و اجتماعی محله را تضعیف نموده و کیفیت‌های محیطی را دچار رکود کرده است. لذا به‌منظور مداخله در بافت موجود شهر بخصوص در محلات مرکزی آن، لازم است علاوه بر این که به ابعاد کالبدی آن رجوع می‌شود، مسائل اجتماعی-فرهنگی، تاریخی، کالبدی و اقتصادی و خواست و نیاز مردم نیز مورد توجه قرار گیرد تا علاوه بر توسعه یکپارچه و هماهنگ با زمینه، پایداری و عدالت اجتماعی نیز ارتقاء یابد.

یکی از مهم‌ترین راه حل‌هایی که برای به حرکت و ادراستن موتور «حفظت و بازآفرینی شهری» اندیشیده شده، گزینه‌ی فرهنگ است (پوزولت^۱ و پورتس^۲: ۱۹۹۸). و بازآفرینی فرهنگ-منبا به عنوان رویکردی که با احترام به گذشته، نگاه به آینده دارد و یکپارچه‌نگ می‌باشد، رویکرد مناسبی مداخله در این گونه بافت‌های قدیمی و تاریخی می‌باشد.

هدف این پژوهش نیز در همین راستا، بازشناسی جایگاه عوامل فرهنگی در بازآفرینی محله‌های قدیمی و تاریخی شهرها است. و همچنین سؤالات پیش روی پژوهش عبارت‌اند از: -مفهوم فرهنگ چیست؟ -فرهنگ چه جایگاهی در حیات انسانی دارد؟ - جایگاه فرهنگ در بازآفرینی محله‌های قدیمی و تاریخی کجاست؟

مبانی نظری

بازآفرینی

رابرتز در کتاب بازآفرینی شهری یکی از کامل‌ترین دیدگاه‌ها را در بیان مفهوم بازآفرینی به کاربرده است: «بازآفرینی شهری فرآیندی است که به آفرینش مکان‌های جدید با نگهداشتن خصوصیات مهم مکان (کالبدی و فعالیتی) منتهی می‌شود. بازآفرینی شهری، نگرشی است یکپارچه و کامل و تمام اعمالی که به حل معضلات شهر منجر شود، به‌گونه‌ای که توسعه‌ی پایدار در وضعیت زیست‌محیطی، اجتماعی، کالبدی و اقتصادی محل که دچار دگرگونی شدند را به‌خوبی ایجاد کند» (بحربنی، ایزدی و مفیدی، ۱۳۹۳، ۲۰، به نقل از رابرتز^۳: ۲۰۰۰، ۱۹).

¹ Pouzoulet, 1998

² Portes, 1998

³ Roberts, 2000

جدول ۱

خلاصه مفاهیم بازآفرینی از دیدگاه محققان ایرانی و خارجی

منبع	تعريف/توصیف	مفاهیم کلیدی	مأخذ
لطفى (۱۳۹۰)	احیا کردن، جان دوباره بخشیدن، احیا شدن، از تو رشد کردن و بهخشیدن زندگی دوباره به یک لطفی، همچنین باز تولید طبیعی، بخشی از یک تمایت زنده که در معرض نابودی قرار گرفته.	بازآفرینی (معاصرسازی) یعنی تولید سازمان فضایی جدید منطبق بر شرایط تازه و بیزگی های نو که همگی در ایجاد روابط شهری جدید و روابط جدید و یا با تعریف روابط کهنه شهری.	۱۳۹۰
حیبی و مصطفوی (۱۳۸۶)	بازآفرینی (معاصرسازی) یعنی تولید سازمان فضایی جدید ایجاد حبیبی، مقصودی، شرایط تازه و بیزگی های نو که همگی در ایجاد روابط شهری جدید و یا تعریف دوباره روابط شهری کهنه یا موجود مؤثر می افتد.	تولید سازمان فضایی جدید. ایجاد حبیبی، مقصودی، شرایط تازه و بیزگی های نو که همگی در ایجاد روابط شهری جدید و یا تعریف دوباره روابط شهری کهنه یا موجود مؤثر می افتد.	۱۳۸۶
رابرت ۲۰۰۰	فرآیندی است که به خلق فضاهای شهری جدید با حفظ بیزگی های اصلی فضایی (کالبدی و فعالیتی) منجر می گردد. دید جامع و یکپارچه و مجموعه اقداماتی که به حل مسائل شهری بینجامد، به طوری که بهبود دائمی در شرایط اقتصادی، کالبدی، اجتماعی و زیست محیطی بافتی که دستخوش تغییر شده را به وجود آورد.	فرآیندی، خالق فضای جدید با حفظ و بیزگی های کالبدی و فعالیتی و فضای جامع نگر، اقدامات در جهت حل مسائل شهری، مداخله در بافتی که دستخوش تغییر شده.	۲۰۰۰
صفدری و همکاران (۱۳۹۳)	نو شدن و روزآمد شدن را به همراه دارد. تبیین گذشته در حال و توجه به نیازهای حال و آینده و در پرگیرنده تعريف کالبد و فضا. فرآیندی برای تبدیل میراث به ثروت. از سوی نقطه اتکا بر گذشته دارد و از سوی دیگر تمایل به رهایی از نگاه صرف به گذشته. خواهان بخشیدن معنا و هویت جدیدی به بافت.	به روز کردن، توجه به گذشته صدری و همکاران، به عنوان ارزش، طراحی برای نیازهای حال و آینده.	۱۳۹۳

همان طور که از تعاریف ذکر شده برمی آید، بازآفرینی در لغت به معنای زندگی دوباره بخشیدن به سیستمی است که در معرض نابودی قرار گرفته و این طور برداشت می شود که این زندگی مجدد، با قدرتی بیشتر و با تکیه بر گذشته سیستم عمل خواهد کرد. در پی شناخت بیشتر بازآفرینی شهری، مطالعه تاریخچه شکل گیری آن ضروری است. چراکه بیانگر تفکر مولد آن است و نیز سیر تکامل و تجارب آن را از گذشته تا اکنون به ما نشان می دهد. سیر تحول مرمت شهری در سال های اخیر، نهایتاً این روند را به گردهم آوردن و سازمان دهی فعالیت های خود در قالب بازآفرینی شهری رسانیده است. بازآفرینی شهری، مانند رویدادی گسترده و جامع از مرمت شهری، روندی است که از طرفی به همه ای ابعاد و کاستی های توسعه در درون شهر حاضر اهمیت می دهد و از طرفی، به فراهم نمودن موقعیت و به کار بردن هر موقعیتی به منظور مبدل نمودن آن به آلت یا مسیری برای دست یافتن به توسعه می پردازد (لطفى، ۱۳۸۹).

بازآفرینی فرهنگ-مبنا

انواع مشارکت فرهنگ در بازآفرینی در گزارش ایوانز و شاو در سال ۲۰۰۴ معرفی شده است. این گزارش به سه نوع مداخله‌ی فرهنگ یا به طور کلی فعالیت‌های فرهنگی در بازآفرینی اشاره می‌کند که در این پژوهش، بازآفرینی فرهنگ-مبنا را که متأخرتر، و از ۱۹۹۰ تا به امروز موردن توجه بوده است، به عنوان رویکردی یکپارچه‌نگر و مناسب مداخله در بافت‌های تاریخی و قدیمی شهرها برمی‌گزینیم.

در «بازآفرینی شهری فرهنگ-مبنا»، رویدادها و فعالیت‌های فرهنگی به عنوان نیروی محركه و عامل تسهیلگر بازآفرینی شهری در نظر گرفته می‌شود. در این نگرش، «(رویدادداری) اساس بازآفرینی را می‌سازد و رویدادهای فرهنگی از مقبولیت عام زیادی بهره‌مندند. در فرآیند بازآفرینی فرهنگ-مبنا، عموماً مجموعه‌ای از ساختمان‌ها برای کاربردهای اداری و عمومی استفاده و یا طراحی مجدد می‌شوند؛ از فضاهای عمومی استعمال‌های جدیدی می‌شود و فعالیت‌ها و رویدادهای تازه‌ای که در آتی سبب محبوبیت و شهرت مکان‌ها می‌شود، پیشنهاد می‌گردد (لطفى، ۱۳۹۰، ۵۱). بازآفرینی فرهنگ-مبنا راه حلی عمومی برای تمام شهرها نیست و فرآیند بازآفرینی در هر نقطه با در نظر گرفتن ویزگی‌های خاص محل و اهداف طرح، رویکرد متفاوتی طلب می‌کند که نتایج مختص به خود را نیز در پی خواهد داشت. بازآفرینی فرهنگ-مبنا به خصوص در محله‌هایی چند-فرهنگی^۱، با توجه به تنوع

¹ multi-cultural

فرهنگی و قومیتی موجود به عنوان یک پتانسیل برای شکل‌گیری فضاهای متفاوت متناسب با رویدادهای ویژه‌ی فرهنگی و فعالیت‌های منحصر به فرد منطبق با مکان، می‌تواند مناسب‌ترین رویکرد به منظور ارتقاء کیفیت زندگی ساکنین و نیز شکوفایی اقتصادی محله، باشد.

فرهنگ و جایگاه آن در حیات انسانی و شهری

با توجه به مشکلات ایجادشده درنتیجه‌ی رویدادهای استاندارد به برنامه‌ریزی شهری راهبردی، در نزد بسیاری، فرهنگ از جهات مختلف به عنوان یک گزینش هوشمندانه برای برخورد با مشکلات، مطرح شده است (عباسزاده، ۱۳۹۱، ۴۲)، به نقل از ایوانز^۱ و شاو^۲، ۲۰۰۴). ایجاد هویت شهری (گیمنو مارتینز^۳، ۲۰۰۷، عباسزاده، ۱۳۹۱)، افزایش مداخله اجتماعی محلی (عباسزاده، ۱۳۹۱) و جذب منابع و استعدادها فلوریدا^۴، ۲۰۰۲، عباسزاده، ۱۳۹۱) چالش‌هایی هستند که ابزارهای سنتی، در فراهم کردن راه حل‌های مناسب برای آن‌ها نارسا به نظر می‌رسیدند و از این‌رو فرهنگ به‌مانند یک رویکرد نویدبخش جلوه کرد که احتمالاً عناصری الهام‌بخش، هم در سطح مفهومی و هم سیاستی پیش‌رو قرار می‌دهد (لاندری^۵، ۲۰۰۶، عباسزاده، ۱۳۹۱، ۴۲). خاتمی و همکاران (۱۳۹۸) نیز در پژوهشی تأثیر رویدادهای فرهنگی-آبینی بر سازمان فضایی محلات شهری را مورد دستجوش قرار داده‌اند و به این نتیجه دست یافته‌اند که ساختار شهری از طریق مراسم فرهنگی-آبینی، هم در محله‌های مرکزی و هم در توسعه‌های جدید، مؤثر است. درنتیجه فرهنگ جایگاه ویژه‌ای در حیات شهری دارد بخصوص در پژوهه‌های بازارگرانی چراکه این پژوهه‌ها با نگاهی یکپارچه و جامع، به‌طور گسترده‌ای ابعاد مختلف شهری را دربر می‌گیرند.

مفهوم فرهنگ

واژه فرهنگ به شیوه متمایز زندگی، ارزش‌ها و معانی مشترک رایج در دوره‌های مختلف تاریخی و گروه‌های مختلف ملت‌ها، طبقات اجتماعی، خرد فرهنگ‌ها اشاره دارد (باکاک^۶، ۲۰۰۷-۴۰). همچنین راپاپورت^۷ (۱۹۷۷) مجموعه‌ی ارزش‌ها و هنجارها را «فرهنگ» خوانده که در قالب اعتقادات، هنر، اخلاق، قانون، آداب و رسوم و سهیل‌های مشترک ظاهر می‌گردد. آشوری (۱۳۵۷) در بیان مفهوم فرهنگ به تعاریف ارائه شده از صاحب‌نظران مختلف در این زمینه در دوره‌های زمانی متفاوت اشاره می‌کند که نکات کلیدی آن در جدول ۲ جمع‌بندی شده‌اند:

جدول ۲

تعریف‌های تشریحی فرهنگ

صاحب نظر	نکات کلیدی
تاپلور ^۸	کلیتی یگانه از ابعاد اجتماعی
ویلسن ^۹	شامل تمامی کردوکارهای اجتماعی
دیکسون ^{۱۰}	مجموعه‌ی فرآورده‌ها و کردوکارها تحت عنوان تمدن
بندیکت ^{۱۱}	کلیتی همتافته از عادات
بوس ^{۱۲}	شامل نموده‌ای عادات، واکنش‌ها، فرآورده‌های کردوکار
هیلر ^{۱۳}	نظامهای فکری و شیوه‌های کردار تحت سازمان جامعه، منهای رفتارهای حاصل از سرشت ارئی
لینتون ^{۱۴}	تصورات، پاسخ‌های عاطفی و الگوهای رفتاری آموخته شده از جامعه و مشترک

¹ Evans² Shaw, 2004³ Gimeno Martinez, 2007⁴ Florida, 2002⁵ Landry, 2006⁶ Bakak, 2007⁷ Rapopor, 1977⁸ Taylor⁹ Whistler¹⁰ Dixon¹¹ Benedict¹² Boas¹³ Hiller¹⁴ Linton

اکتسابی از جامعه، کردکار میرانی	لووی ^۱ ۱۹۳۷
کلیتی برای رفع نیازها	پانونسیو ^۲ ۱۹۳۹
کلیتی یکپارچه از وسائل، خصوصیات و تفکرات	مالینوسکی ^۳ ۱۹۴۴
گنجینه انسان شناسی از آفرینندگی بشر	کلاکن ^۴ و کلی ^۵ ۱۹۴۶
صورت های آموخته شده توسط افراد با هدف مشترک	بیدنی ^۶ ۱۹۴۷
شامل واکنش های آموخته شده، منحصر به انسان.	کروبر ^۷ ۱۹۴۸
عواملی بی واسطه تعریف کننده رفتار، شامل دارایی، عمل و اندیشه یک ملت.	هرسکوویتس ^۸ ۱۹۴۸

(برگرفته از: آشوری (۱۳۵۷))

از طرفی طبق تعاریف ارائه شده برای خرد فرهنگ (فرهنگ های قومی، قبیله ای، گروه های زبانی، شغلی، مذهبی، طبقات و قشرهای مختلف با عقاید و باورها و ارزشها و ایدئولوژی ها و گرایش های دینی و سیاسی و اخلاقی معین)، درواقع، فرهنگی درون فرهنگ بزرگ تر است.

بدین ترتیب با کسب بینش کافی در زمینه مفهوم فرهنگ و شناسایی ابعاد گوناگون آن، هریک از اجزاء و ریشه های فرهنگ در ابعاد مختلف مطابق جدول ۳، شناسایی و توصیف می گردد.

جدول ۳

ابعاد فرهنگ در حیات شهری

ابعاد فرهنگی	توصیف اجزاء و ریشه ها
دین و مذهب	فضاهای مذهبی، گرایش های مذهبی، اعتقادات و باورهای برگرفته از مذهب و مراسم های مذهبی.
تاریخ	تاریخ جامعه، آثار تاریخی، رویدادهای تاریخی، روایت های کهن و...
معماری	معماری، مهارت ها و هنرهای ساخت بنا
هنر	موسیقی محلی یا فولکلور، آلات موسیقی خاص، بازی های محلی، صنایع دستی، رقص محلی و هنرهای مصور...
سیک زندگی	طیف گسترده ای از جمله شیوه ای که مردم غذا خورند، لباس می پوشند، اوقات فراغت خود را می گذرانند و تعطیلات خود را برنامه ریزی می کنند، سر کار می روند، با دیگران ملاقات می کنند، صحبت می کنند و...
روابط اجتماعی	رفتار دوچانه ای اجتماعی، برقراری ارتباط با مشارکت آگاهانه افراد یا گروه ها
آینین ها و رسوم	برگزاری مراسم های خاص در روزهای خاصی از سال، آداب و رسوم مربوط به مراسم عروسی، عزاداری، نقوش ریشه گرفته از فرهنگ، اعتقادات و روش زندگی مردم، نمادهای برآمده از ادبیات شفاهی و داستان های اساطیری، نشانه های خاص قومی و فرهنگی.
نمادها و نشانه ها	دانش
قانون و اخلاقیات	آموخته های اقوام طی نسل ها از اجداد، طبیعت، سایر قبایل و... شیوه هی ارتباط با طبیعت، دفاع، امرار معاش.
باورها و عادات	شامل اخلاقیات انسانی و کمک به همنوع، آینین قدردانی، تابوها.
	باورها بنیادی ترین مبانی جهان بینی انسان را در خود دارد. باورها به فرهنگ، نوع زندگی، بینش، آداب و رسوم، عقاید و ادبیات اقوام جهت می دهند. شامل باورهای مذهبی و باورهای قومی قبیله ای.

پیشینه پژوهش

عباچی و همکاران (۱۳۹۶)، در پژوهشی با تبیین بازآفرینی مبتنی بر فرهنگ به عنوان اصلی ترین رویکرد مرمت شهری و نقش آن در جهت کاستن پیامدهای منفی نگرش جهانی شدن و یکسان سازی کالبدی، گامی در راستای احیای بافت های تاریخی و کهن شهر مشهد برداشته و به دنبال تحقیق معاصر سازی کالبد و فرهنگ کهن بومی با استفاده از پیشینه تاریخی است. عباچی و همکارانش در این پژوهش اذعان کرده اند استفاده از ظرفیت های فرهنگی بافت کهن، ضمن احیا و توامند سازی بافت های تاریخی،

¹ Lowie

² Panunzio

³ Malinowski

⁴ Kluckhohn

⁵ Kelly

⁶ Bidney

⁷ Kroeber

⁸ Herskovits

جذب توریسم، توسعه اقتصادی، درآمدزایی و مطرح شدن در مقیاس جهانی را دربر دارد. غفاری (۱۳۹۵) در پژوهش خود، به دنبال دستیابی به هدف بازار آفرینی بافت تاریخی محله‌ی آخوند قزوین در جهت ایجاد پیوند بین جاذبه‌های فرهنگی از طریق ایجاد شبکه‌ی شهری و ارتقاء تعاملات فرهنگی بر مبنای ایده‌ی بازار آفرینی فرهنگی بوده است و طرح پیشنهادی برای نمونه موردی خود را، بر همین مبنای ارائه می‌دهد.

پور جعفر و همکاران (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان قومی با پیشینه‌ی فرهنگی سرشار، انگاره‌های فرهنگی اثرگذار بر بعد کالبدی را تبیین نموده و سپس به کندوکاو اصول نظمدهنده به طراحی فضاهای شهری در این انگاره‌ها پرداخته‌اند. بر این اساس نقوش و ترکیبات شکلی دو بعدی، ریتم و تناسبات و رنگ، انگاره‌های فرهنگی اثرگذار بر بعد کالبدی تعیین شده و درنهایت با تلفیق این انگاره‌ها اصول نظمدهنده طراحی فضای شهری مطلوب برای قوم کرد را ارائه نموده‌اند.

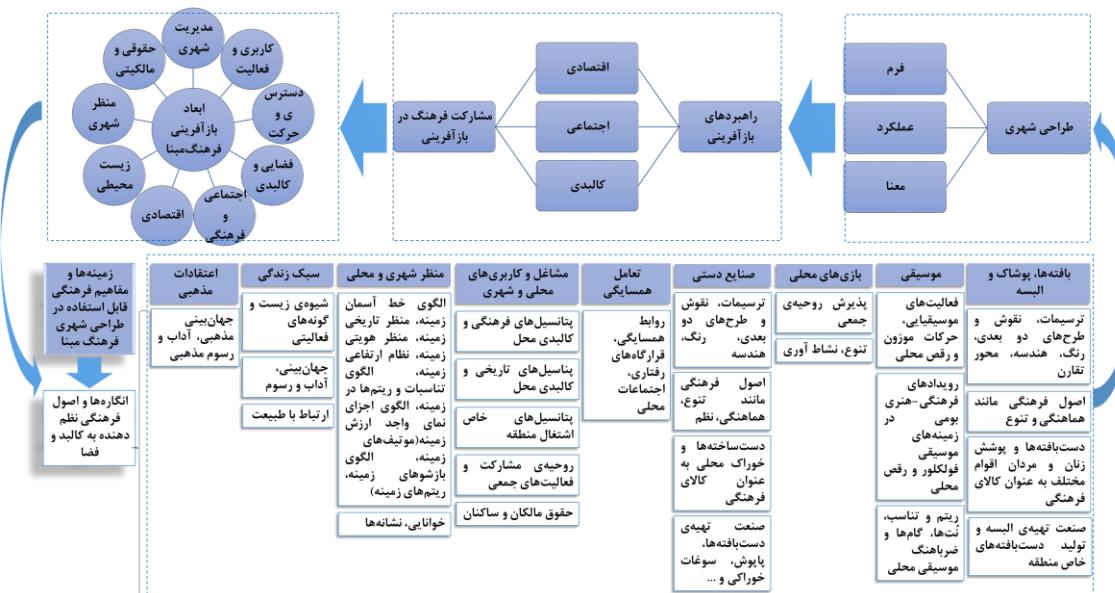
لطفی (۱۳۸۹) در پژوهش خود از منظر نظری به شناسایی وجود رویکرد فرهنگ مبنای در بازار آفرینی ورود کرده است. وی پس از پژوهش در منابع مختلف و ارائه‌ی تعاریف منسجم از بعد بازار آفرینی فرهنگ مبنای، روایت‌های بازار آفرینی فرهنگ مبنای را در سه دسته روایت و در سه دوره‌ی تاریخی متفاوت و متوازی جمع‌بندی نموده است.

شکل ۱. اصول و انگاره‌های فرهنگی تأثیرگذار بر بعد کالبدی و فضایی قابل استخراج از اقوام مختلف

در پی دخالت دادن فرهنگ در طراحی شهری، و کاربرست آن در بازارآفرینی محله، به دنبال یافتن سرخ‌هایی برای طراحی هرچه متناسب‌تر با بستر فرهنگی موجود، پس از مطالعه‌ی فرهنگ ساکنین محله می‌توان اصول و انگاره‌های خاص هر منطقه و شهر را استخراج نمود. چراکه سرمایه‌ی فرهنگی به‌مقتضای سرمایه بودن آن، مفهوم متمایزی در جوامع مختلف دارد. و از طرفی طراحی شهری صرفاً زیباسازی و ایجاد نمودهای بصری از فرهنگ نیست و باید مرتفع‌کننده‌ی نیازها و بهبوددهنده‌ی مسائل و معضلات مردم نیز باشد. بدین ترتیب دیاگرام مطابق شکل ۱، با توجه به فرهنگ و سبک زندگی مردم، تدوین می‌گردد:

بازخوانی مفهوم فرهنگ و آشنایی با ابعاد گستردگی آن، و نیز شناخت نحوی استخراج انگاره‌ها و اصول فرهنگی نظم‌دهنده به کالبد و فضا و به کارگیری آن در فرآیند بازارآفرینی فرهنگ_مینا، می‌تواند گامی مهم در تدوین الگوهای منحصر به‌فرد بومی باشد که در پی برقراری هماهنگی و انطباق هرچه بیش‌تر کالبد و فضا با فرهنگ زمینه است.

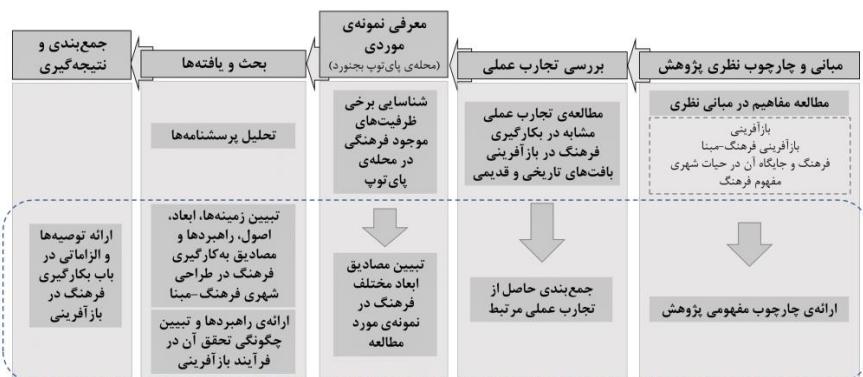
شکل ۲ . چارچوب مفهومی پژوهش

در پژوهش حاضر با توجه به ابعاد فرآیند بازارآفرینی و با در دست داشتن مفاهیم، تعاریف و انگاره‌های متعدد فرهنگ، جایگاه این عوامل فرهنگی که برآمده از زمینه‌ی مورد طراحی و برنامه‌ریزی هستند، در بازارآفرینی فرهنگ_مینا معرفی و تدوین گشته تا راهکارهای مناسب و آشکاری به‌منظور به کار بستن فرهنگ در مداخلات و توسعه‌های شهری در محله‌های قدیمی و تاریخی با هویت فراهم گردد. بدین منظور جهت معرفی مصادیق فرهنگی کاربردی و استخراج انگاره‌ها و اصول فرهنگی از جامعه، محلی قدیمی و تاریخی پای توب در مرکز شهر بجنورد را مورد شناخت و تحلیل قرار گرفته است.

روش پژوهش

این پژوهش به روش توصیفی-تحلیلی انجام گرفته و در جمع‌آوری اطلاعات از روش کتابخانه‌ای و برداشت‌های میدانی استفاده شده است. درنتیجه‌ی جست‌وجو در مبانی نظری، مفاهیم مربوط به فرهنگ و ویژگی‌های آن را مطالعه گردید و فرآیند بازارآفرینی شناسایی شد. سپس بعد از بررسی زمینه‌های مشارکت فرهنگ در بازارآفرینی و مطالعه‌ی بازارآفرینی فرهنگ_مینا، جایگاه اصول و انگاره‌های فرهنگی در ابعاد مختلف بازارآفرینی فرهنگ_مینا محله‌های تاریخی و قدیمی شهرها شناسایی و معرفی گردید. پس از شناخت کامل موضوع و به دست آمدن دانش نظری موردنیاز و تدوین اصول و انگاره‌های فرهنگی و همچنین ابعاد مختلف بازارآفرینی فرهنگ_مینا، و مطالعه‌ی تجارب پیشین مشابه، مصادیق آن‌ها در نمونه‌ی موردمطالعه‌ی پژوهش شناسایی و معرفی شد. در این راستا نیز از تدوین پرسشنامه‌هایی برای شهروندان ساکن، شاغل و یا مراجعه‌کننده به محدوده‌ی موردمطالعه استفاده شد. تعداد ۱۰۰ پرسشنامه برای مردم در نظر گرفته شد و ۲۰ پرسشنامه برای متخصصین حوزه‌ی شهری. اطلاعات حاصل از پرسشنامه‌ها در SPSS مورد تحلیل قرار گرفت و به صورت نمودار تصویر شد. نتایج پرسشنامه‌های مردم جمع‌بندی گردید و در قالب اصول و عوامل فرهنگی تأثیرگذار بر ابعاد

کالبدی و فضایی تدوین شد، همچنین بخشی از پتانسیل‌های فرهنگی موجود در نمونه موردی، از این پرسشنامه‌ها استخراج گردید. بدین ترتیب نحوه استخراج و به کارگفته بردن این اصول و انگاره‌های فرهنگی در بازارآفرینی فرهنگ-مینا در یک نمونه‌ی عینی از جامعه‌ی چند-فرهنگی تدوین گردید. درنهایت با توجه به مفاهیم استخراج شده از ابعاد مختلف فرهنگ و شناختن جایگاه آن در بازارآفرینی محله‌های تاریخی و قدیمی، همچنین معرفی مصادیق آن در نمونه‌ی موردی، راهبردها و چگونگی تحقق عوامل فرهنگ در بازارآفرینی تبیین شد. شکل شماره ۳ فرآیند انجام این پژوهش را نشان می‌دهد.

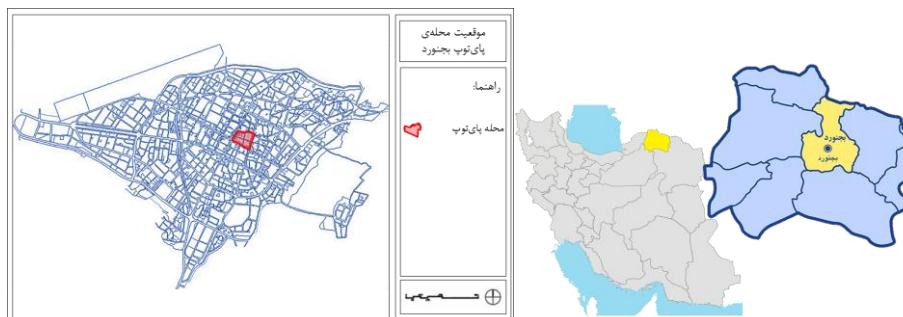

شکل ۳ . دیاگرام فرآیند انجام پژوهش

یافته‌ها و بحث

نمونه‌ی موردی؛ محله‌ی پای‌توب بجنورد

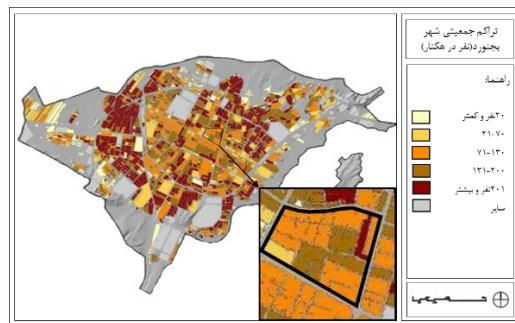
محله‌ی پای‌توب بجنورد، مرکز استان خراسان شمالی را به عنوان نمونه‌ی موردی انتخاب شد، چراکه در بافت قدیمی و تاریخی مرکز شهر واقع شده و جزو هسته‌های اولیه‌ی شهر محسوب می‌شود که نمایانگر تاریخ و فرهنگ آن است. علاوه بر این، این استان و این شهرستان دارای جامعه‌ای چند-فرهنگی، شامل ترک، کرمانچ و ترکمن است.

شکل ۴ . موقعیت محدوده‌ی مورد مطالعه

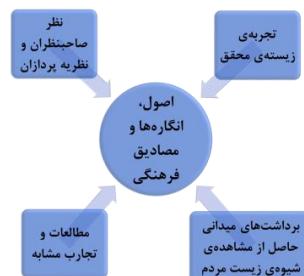
شکل ۵ . کاربری محدوده‌ی موردمطالعه

شکل ۶ . تراکم جمعیتی محدوده‌ی موردمطالعه
برگرفته از: مهندسین مشاور نقش جهان-پارس (۱۳۸۹)

آمار حاصل شده از طرح جامع بجهود در سال ۱۳۸۹ است که بر اساس نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن استان خراسان شمالی در سال ۸۵ ثبت شده است. لازم به ذکر است طی ۱۰ سال اخیر به دلیل تخریب نیمی از بافت محله، بخشی از جمعیت ساکن در پای توپ از آن مهاجرت نموده‌اند، اما در اینجا با فرض بازگشت جمعیت، پژوهش بر مبنای اطلاعات سال ۱۳۸۵ انجام می‌گردد.

ابتدا لازم به ذکر است در استخراج مصادیق، انگاره‌ها و اصول فرهنگی از جوامع در هر سکونتگاهی، به چهار عامل مهم باید توجه نمود که وجود هریک در دستیابی به نتیجه‌های دقیق‌تر و جامع‌تر بسیار بالاتر است. این عوامل مکمل یکدیگرند و حضور هریک از آن‌ها به منظور طراحی و برنامه‌ریزی محله هرچه منطبق‌تر با زمینه و مقبول‌تر برای ساکنین لازم و ضروری است. عوامل موردنظر مطابق با شکل ۷ عبارت‌اند از: نظر صاحب‌نظران و نظریه‌پردازان، برداشت‌های میدانی حاصل از مشاهده‌ی شیوه‌ی زیست مردم، مطالعات و تجارب مشابه، تجربه‌ی زیسته‌ی محقق.

شکل ۷ . عوامل تأثیرگذار در استخراج مصاديق، انگاره‌ها و اصول فرهنگي جوامع

اکنون با در دست داشتن مفاهيم فرهنگي و ابعاد گسترده‌ی فرهنگ، مصاديق ابعاد فرهنگ در نمونه‌ی موردمطالعه جستجو شد و بهصورت جدول ۴ همراه با نمونه‌های تصويری طبقه‌بندی گردید.

جدول ۴

مصاديق ابعاد مختلف فرهنگ در نمونه‌ی موردمطالعه

اعداد فرهنگي	
تصویری	نمونه‌ی
	دين و مذهب
	مصاديق
	تصویری
	نمونه‌ی
شبيه‌خواهی در عاشورا	دين و مذهب
مراسم علم‌گردانی در عاشورا	تصویری
	نمونه‌ی
	تصویری
عمارت مفخم	تصویری
عمارت آبینه خانه	نمونه‌ی
	نمونه‌ی
	تصویری
مقبره شهدای قیام لهک خان	تصویری
حسینیه جاجرمی	نمونه‌ی

در نزدیکی بجحود رکتیه‌هایی مربوط به هزاره پنجم پیش از میلاد و همچنین تپه‌های باستانی و بناهای تاریخی از دوره‌های بعد(مادها، هخامنشیان، سلوکیان، اشکانیان، ساسانیان، دههای تاریخی پیش از اسلام)، دوره اسلامی، دوره اسلامی تا پیش از صفويان، صفويه، افشاريه و زنديه، قاجار و پهلوی) به یادگار مانده است. بناهای تاریخی به جای مانده آبینه خانه، عمارت مفخم، حسینیه جاجرمی، ساختمان قدیمی بانک ملی، حمام عسگری، کاروانسرای مفخم، کاروانسرای سبزه‌میدان، مسجد جامع و ... رویدادهای تاریخی: قیام لهک خان در سال ۱۳۰۵، انقلاب اسلامی در سال ۱۳۵۷ ... روایتهای کهن از دلاوری‌ها و قهرمانی‌ها...

ابعاد فرهنگی

مصاديق و نمونه‌های تصويري

خانه‌های حیاط دار، درون‌گرا، تزیینات خانه، آجر قراقی، ورودی و درب خانه، کوبه زنانه و مردانه، پیرنشین، شیروانی، ایوان سربوشیده، طاقچه‌های متعدد، ...

مصاديق

معماري

نمونه‌ي تصويري

خانه‌ي بانک ملي

حسينيه جاجرمي

موسیقی کرمانچ، موسیقی ترکمن، آلات موسیقی همچون دوتار، کمانچه، قوشمه، دهل، سرنا و دایره. کشتی آیش، کشتی با چوخه، اسبدوانی ترکمن، صنایع دستی شامل: سفره کردی، جاجیم، فرش و پشتی ترکمن، چاروق، ...

مصاديق

هنر

نمونه‌ي تصويري

گروه موسيقي محلی کرمانچ

سفره‌ي کردي

غذاهای بومی؛ انواع آش‌های محلی، انواع نان‌های محلی، قورتو، جوشواره، اوجز و گویش‌های مختلف ترکی، کرمانچی، ترکمنی، تاتی و گذراندن اوقات فراغت در پارک‌های بجنورد و گردشگاه‌های بشقارداش و بابالامان و باغ‌های شخصی.

مصاديق

سبک زندگي

نمونه‌ي تصويري

غذاي محلی بجنورد (آش يارمه)

پوشش زنان ترکمن

پاتوق‌های کسبه در سبزه‌میدان، تجمع و معاشرت مراجعین در سبزه‌میدان، مشارکت شهروندان در فعالیت‌های مذهبی در حسینیه‌ها و مساجد محله.

مصاديق

نمونه‌ي تصويري

روابط اجتماعي

پاتوق کسبه‌ي سبزه‌میدان

پاتوق کسبه‌ي سبزه‌میدان

رسوم مربوط به شب‌های چله و شبنشيني و حافظ خوانی، جشن چهارشنبه‌سوری و پریدن از روی آتش با زمزمه کردن اشعار خاص و نيز پختن غذاي هفت‌رنگ، جشن سال نو، خانه‌تکاني قبل از عيد، چيدن سفره‌ي هفت‌سين و ديدوبازدیدها. سفر به طبيعت در روز ۱۳ فروردین با طبخ غذاهای خاص گیاهی در آن روز، برگزاری کشتی با چوخه. برگزاری مراسم‌های خاص در روز عروسی مانند کشتی آیش در عروسی ترکمن. رسوم طبخ حلیم نذری در ایام محرم، ...

مصاديق

آيin‌ها و رسوم

نمونه‌ي تصويري

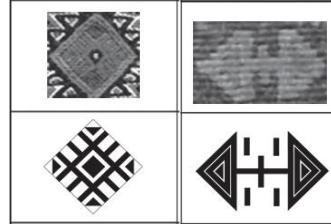
عروسي کرمانچ

عروسي ترکمن

ابعاد فرهنگی	
نمادها و نشانه‌ها	تصویری

مصاديق و نمونه‌های تصویری

نقوش به کارفته در دست بافته‌ها کرمانج و ترکمن که بیشتر الگوبرداری از اقلیم و محیط، طبیعت منطقه و نقوش حیوانی، هندسی و گیاهی و همچنین باورهای آنان می‌باشد. رنگ قرمز به عنوان نماد شادی.

چشم زخم (از نقش‌مايه‌های اصیل، نمادین و انتزاعی دیگر در این منطقه، به عنوان طلسی برای دفع نظر بد) (همان)

پژا (از جمله نقوش تجربیدی در دست بافته‌های خراسان شمالی و از نقوش اصلی در بین بافندگان این خانه و نمادی از خورشید است) (کاظمپور، ۱۳۹۱)

علم (این نقش هم حالتی اعتقادی-فرهنگی داشته و هم از زیبایی خاصی برخوردار است که شباهتی کامل به علم‌هایی که در عزاداری امام حسین استفاده می‌شود دارد) (همان). رنگ قرمز لباس عروس کرمانج

قنات‌های بجنورد از جمله قنات صدرآباد، جهت‌گیری خانه‌ها برای استفاده از نور جنوب، سقف شیروانی، کشاورزی و باغداری، پرورش دام، فرآیند طب گیاهی، صنعت بافندگی و ...

قنات صدرآباد تولید نخ از پشم و بافندگی (روستان روئین؛ پایتخت نساجی سنتی ایران)

کمک به همنوع و مشارکت در امور خیر و عام‌المنفعه در جامعه بجنورد امری اخلاقی است و رواج دارد. قدردانی مردم از شهردار بجنورد و انتخاب ایشان به عنوان رتبه دوم شهردار برتر کشور. ترکمن‌های خراسان شمالی وصلت با غیر ترکمن را مجاز نمی‌دانند.

مشارکت در تجهیز مساجد و حسینیه‌های محل. قدردانی مردم بجنورد از شهردار وقت

باورهای پریدن از روی آتش همراه با زمزمه کردن اشعار خاص و همچنین شکستن طرف چینی یا شیشه‌ای به منظور دور کردن سیاهی زستان و نزدیک شدن برکت بهار. باور به بستن کمر عروس در شب عروسی به نشانه خیروبربر. بردن طبقه‌های هدیه، خنا، کله‌قند و شیرینی برای عروس. باور به آویزان کردن سنگ چشم‌زخم و ...

انجام مراسم‌هایی در آخرین روزهای سال (چهارشنبه‌سوری، خانه‌تکانی، سبزه عید، چیدن هفت‌سین و...) حمل سینی‌های شیرینی و هدیه در عروسی (عکس قاشقزنی در شب چهارشنبه‌سوری).

نمادها و نشانه‌ها	تصویری
-------------------	--------

ابعاد فرهنگی

مصاديق

نمونه‌ی تصویری

نمادها و نشانه‌ها

نمونه‌ی تصویری

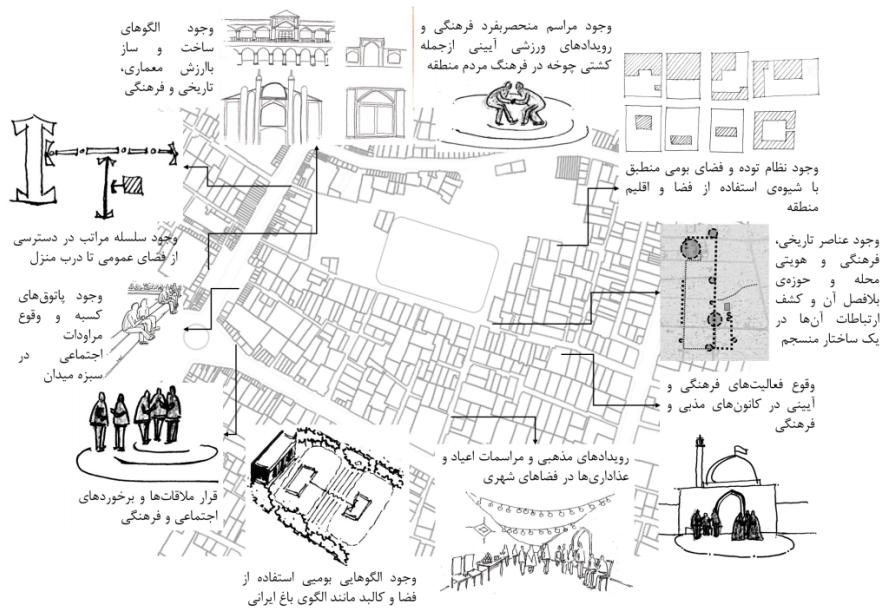
نمادها و نشانه‌ها

نمونه‌ی تصویری

نمادها و نشانه‌ها

نمونه‌ی تصویری

معماری و بنایهای تاریخی، نشانگر ظرفیت‌های فراوان در توسعه‌ی گردشگری میراث فرهنگی هر شهر هستند (زال و همکاران، ۱۳۹۶، ۷). عطایی همدانی و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهش خود ضمن معرفی بوم‌شناسی فرهنگی، عوامل محیطی و فرهنگی همبسته را به عنوان مدلی برای بازخوانی الگوی سکونت و محصولات کالبدی آن بکار می‌برند و در پاسخ به عوامل و علل مؤثر در شکل‌گیری و تثبیت و توسعه‌ی الگوی حیاط خانه ایرانی، تکنولوژی، نوع معیشت و جهان‌بینی را معرفی می‌کنند. بدین ترتیب با کسب شناخت از محدوده و فرهنگ‌ها و خرد فرهنگ‌های حاکم بر آن و نیز شناسایی مصاديق آن در ابعاد گوناگون، ظرفیت‌های فرهنگی موجود و تأثیرگذار بر ابعاد کالبدی و فضایی محدوده تحلیل گردید و در قالب نقشه‌ی شکل ۸ به تصویر درآمد.

شکل ۱. تحلیلی بر ظرفیت‌های فرهنگی موجود و تأثیرگذار بر ابعاد کالبدی و فضایی محدوده

مطالعه تجارب پیشین همواره در هر رشته‌ای به دلیل روش نمودن ابعاد مختلف موضوع، درک بهتری از کارآمد بودن یا نبودن راه حل‌های مختلف، مسائل و مشکلات احتمالی پیش‌رو، بازخورددهای احتمالی، فرآیندهای اثرگذار و پربازده و... در اختیار ما قرار می‌دهد. از این‌جهت در این پژوهش به مطالعه‌ی نمونه‌هایی از تجارب عملی بازآفرینی را رویکرد فرهنگ-مینا در ایران و کشورهای دیگر پرداخته شده است. نتایج حاصل از این مطالعه، ما را در استفاده‌ی مؤثرتر از فرصت‌ها راهنمایی خواهد نمود. نتایج حاصل از این بخش به طور خلاصه در قالب جدول ۵ جمع‌بندی شده و تجارب قابل استفاده‌ی آن‌ها استخراج می‌گردد.

بهمنظور آگاهی از ظرفیت‌ها، مسائل و نیازهای مردم محله‌ی پای‌توب بجنورد، پرسشنامه‌هایی تدوین و به تعداد ۱۰۰ نفر از ساکنین توزیع گردید. که تعداد ۷۰ عدد جمع‌آوری و تحلیل گردید. همچنین تعداد ۲۰ پرسشنامه در بین متخصصین حوزه‌ی شهری توزیع و جمع‌آوری گردید. لازم به ذکر است برای تعیین حجم نمونه از روش فرمول کوکران استفاده شد. این روش توزیع پرسشنامه تا جایی ادامه داده شد تا نتایج به حد اشباع برسد به عبارت دیگر نتایج قبلی تکرار و اطمینان حاصل شد که حجم نمونه‌گیری به حد اشباع رسیده است.

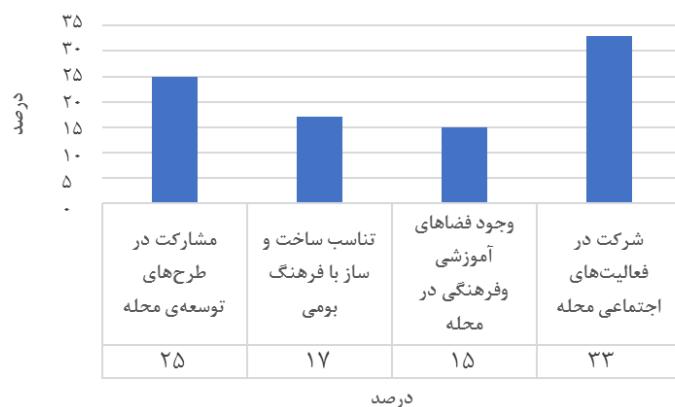
بخش اول پرسشنامه که به شیوه‌ی طیف لیکرت طراحی شده بود پس از وارد نمودن اطلاعات در SPSS مورد تحلیل قرار گرفت و میانگین پاسخ‌ها به صورت نمودار در Excel جمع‌بندی گردید. همچنین بخش دوم آن نیز پس از تحلیل در SPSS به صورت نمودارهایی ارائه شد. از جمله سوالات مطرح شده در ابعاد اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی بود که پس از طبقه‌بندی پاسخ‌ها در طیف لیکرت، میانگین آن‌ها به صورت نمودار استخراج گردید. این نمودار اطلاعاتی راجع به میزان احساس تعلق، میزان توجه به توسعه‌ی محله، و همچنین میزان تناسب توسعه با فرهنگی بومی از دیدگاه شهروندان و متخصصین در اختیار قرار می‌دهد که در پایین قابل مشاهده است.

جدول ۵

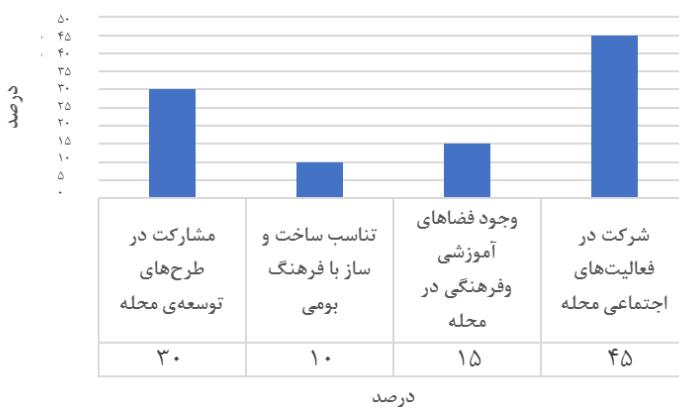
سنجدش مؤلفه های مهم در طرح های بازار آفرینی با رویکرد فرهنگ-مبنا

تجارب						ویژگی های برنامه و طرح
محله تمبل بار، دوبلین	محله لیس ناتینگهم	مارکت، شهر رشت	مرکز شهر مشهد	تجارب قابل استفاده	تجارب قابل استفاده	ویژگی های برنامه و طرح
✓	✓	✓	-	ضرورت توجه به مشارکت مردمی مشارکت مردمی	مشارکت عمومی	
✓	✓	✓	-	مداخلات حداقلی و حفظ بافت	نظم ارگانیک	
✓	✓	✓	-	لزوم توجه به سازمان اقتصادی و ارائه طرح و برنامه در هماهنگی با آن	هماهنگی با سازمان اقتصادی	
✓	✓	✓	-	لزوم توجه به سازمان اجتماعی و ارائه طرح و برنامه در هماهنگی با آن	هماهنگی با سازمان اجتماعی	
✓	✓	✓	-	لزوم توجه به اقلیم و طراحی مناسب با آن	هماهنگی با سازمان محیطی	
✓	✓	✓	-	لزوم فراهم نمودن بستر و قوع رویدادهای اجتماعی و فرهنگی	شکل گیری رویدادهای فرهنگی	
✓	✓	✓	-	لزوم جلب مقبولیت عمومی	اقبال عمومی بالای رویدادهای فرهنگی	
✓	✓	✓	-	لزوم جلب رضایت ساکنین	رضایت ساکنین	
✓	✓	✓	-	ضرورت توجه به حقوق ذی نفعان (مالیکن، ساکنین، کسبه، کاربران و ...)	رعایت حقوق ذی نفعان (مالکین، کسبه، کاربران...)	
✓	✓	✓	-	لزوم مرمت و حفظ اینه موجود به منظور استفاده	استفاده مجدد از بنا	
✓	✓	✓	-	ضرورت توجه به فضاهای باز و همگانی	احیای فضای باز	
✓	✓	✓	-	برندسازی مکان با استفاده از فعالیتهای فرهنگی يومی و محلی	معرفی یک فعالیت فرهنگی به عنوان تعريف مجدد برند آن مکان	
✓	✓	✓	-	لزوم جلب اعتماد و سرمایه‌گذاری خصوصی و عمومی	سرمایه‌گذاری درونی (بخش خصوصی و عمومی)	
✓	✓	✓	-	توسعه کمی و کیفی فضاهای شهری و توجه ویژه به مکان‌های فرهنگی	افزایش تعداد و کیفیت فضاهای شهری و مکان‌های فرهنگی	
✓	✓	✓	-	طراحی و برنامه‌ریزی ویژه حمل و نقل اینمن، پایدار، متنوع و آسان	الگوهای حمل و نقل مناسب	
✓	✓	✓	-	لزوم توجه به توسعه کالبدی منطبق با زمینه‌ی کالبدی و هماهنگ با بنای اراد ارزش قدیمی و تاریخی	حفظ پیوند کالبدی میان عناصر قدیمی و جدید	
✓	✓	✓	-	توجه به اختلاط کاربری و فعالیت و همه‌شمولی فضا	توسعه کاربری‌های مختلط (تنوع مشاغل و نیروی کار)	
✓	✓	✓	-	اهمیت جلب مشارکت و همکاری گروه‌های خصوصی و عمومی و مردمی.	مشارکت روزافزون بخش خصوصی و عمومی و گروه‌ها و انجمن‌های داوطلبانه	
✓	✓	✓	-	لزوم توجه به معیارها و شبکه‌هایی که عملکرد جمعی را امکان‌پذیر می‌سازند.	بهبود و افزایش سرمایه اجتماعی	
✓	✓	✓	-	توجه به فراهم نمودن بستر مشارکت مردم محلی در فعالیتهای اجتماعی مختلف.	افزایش فرصت‌های عرضه شده به جمیعت محلی برای افزایش مشارکت در فعالیتهای اجتماعی	
✓	✓	✓	-	لزوم توجه به ایفای نقش پرنگ شهروندان در رویدادها و فعالیتهای فرهنگی	دخالت مستقیم شهروندان در ایجاد رویدادها و فعالیتهای فرهنگی	
✓	✓	✓	-	توجه به جایگاه ویژه فرهنگ در برنامه‌ریزی‌ها	ادغام ایده‌های فرهنگی در برنامه‌های آینده	
✓	✓	✓	-	توجه به تصویر ذهنی شهروندان از محل سکونت خویش و تأثیرات مقابله آن بر ابعاد مختلف توسعه‌ی محله.	تغییر نگرش و ادراک ساکنین از محل سکونت خویش	
✓	✓	✓	-	لزوم توجه به احساس عزت نفس، حس تعلق، اعتماد به نفس در افراد مداخلات حداقلی یا میانی و توجه به حفظ اصالت بافت	تقویت اعتماد به نفس و اشتیاق در افراد	
					میزان مداخله	

بازشناسی جایگاه عوامل فرهنگی در بازار آفرینی... / مولایی و محمدزاده

شکل ۹. وضعیت اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی محله‌ی پای توب بجنورد از منظر ساکنین

شکل ۱۰. وضعیت اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی محله‌ی پای توب بجنورد از منظر متخصصین حوزه شهری

در ادامه‌ی این تحلیل‌ها و با در نظر گرفتن اطلاعات حاصل از محله، ابعاد، زمینه‌ها و راهبردهای بازار آفرینی فرهنگ مبنای تأکید بر بافت‌های تاریخی، در محله‌ی پای توب بجنورد استخراج گردید:

جدول ۶

ابعاد، زمینه‌ها و راهبردهای بازار آفرینی فرهنگ مبنای تأکید بر بافت‌های تاریخی

فرهنگ- مبنای	ابعاد بازار آفرینی	زمینه‌ها	راهبردها
کاربری و فعالیتها	جانمایی فعالیت‌های فرهنگی و هنری شامل تولید و فروش صنایع دستی، غذاهای بومی مانند انواع آش، فرهنگسرا، ورزش‌های زورخانه‌ای و ...	مشاغل سنتی (پشم‌رسی، صنایع دستی، چاروچ دوزی، آبنبات‌سازی، ...)	مشارکت در طرح‌های توسعه‌ی محله
دسترسی و حرکت	طب سنتی و گیاهان دارویی، سکانس بندی حرکتی در خیابان چهارشنبه بazar.	حفظ تداوم حرکت از چهارشنبه بازار تا سبزه‌میدان.	ایجاد پیوستگی حرکتی در مسیر.
فضایی و کالبدی	روایت سلسله‌مراتب در دسترسی به فضاهای نیمه‌خصوصی با توجه به مسکونی بودن محله.	خانه‌های هیاط مرکزی ۳-۲ طبقه و کاربرد مصالح بومی (کاه‌گل و سنگ و آجر) و ورودی‌ها و پنجره‌های چوبی؛ بام به عنوان فضای نیمه‌ عمومی و نیمه‌خصوصی، ...	حفظ الگوی بومی در ساخت و سازهای معاصر
اجتماعی و فرهنگی	مراسم آیینی در مناسبات‌های مختلف، بازی‌های محلی، موسیقی ترکی و کرمانجی.	میدان، تکیه و حسینیه به عنوان فضای اتصال دهنده و ارتباطی.	احیای موسیقی محلی، احداث خانه‌ی آواه و نواه، خانه‌ی مطالعات موسیقی محلی بجنورد در گذر زمان، ...

زمنیه‌ها	بعاد بازاری	فرهنگ-مبنا
راهبردها		
حمایت از هنرمندان بومی استان. جذب سرمایه‌گذاری‌های خصوصی. جذب سرمایه از طریق ارتقاء صنعت توریسم. ایجاد محور گردشگری	بازارچه‌های فروش صنایع دستی اقوام مختلف ترک، ترکمن، کرمانج، ... جشنواره‌های محصولات بومی	اقتصادی
اعضای فضاهای سبز خیابان و سبزه میدان به درون بافت با رعایت سلسله‌مراتب و اتصال به باغ‌های موجود در محله. طراحی باغ ایرانی. ایجاد فضای سبز و باز تفریحی. کنترل جریان آب‌های سطحی. استفاده از عنصر آب به منظور حفظ طراوت محیط. همگونی کالبد و اقلیم.	سنتگری و نورگری خانه‌ها و فضاهای درختان خزان دار (سایه‌انداز در فصول گرم و آفتاب‌گیر در فصول سرد) تبیعت از الگو و مصالح بومی.	زیست‌محیطی
نماسازی هماهنگ با زمینه.	تبیعت از الگوی معماری بازارچه‌ی سبزه میدان در نماسازی مغازه‌های خیابان	منظور شهری شهیدپهشتی
جلب مشارکت مردمی در توسعه و تضمیم گیری محله. انتقال قدرت به نهادهای مردمی و مردم مانند تسهیلگران، توسعه‌گران و سازمان‌های اجتماعی محور ساماندهی انساف.	واگذاری برخی امور محله به ساکنین بومی. برگزاری جلسات آموزش شهریوندی و تضمیم‌گیری در مساجد فعال محله.	مدیریت شهری
الگوی مالکیت خصوصی ساکنان و سرمایه‌گذاران. عدم تملک دولتی در بازاری توسط کارفرما و سرمایه‌گذار و مالکیت محدود دولتی بازگرداندن حق توسعه به ساکنان و مالکان.	واگذاری امورات به مالکان و توجه به حقوق مالکانه افراد. و سازمانی.	حقوقی و مالکیتی

زمینه فرهنگی به مفهوم ویژگی‌هایی از بستر موجود است که به وسیله‌ی عواملی مانند عناصر فرهنگی، سنت‌ها و ریشه‌ها، آداب و رسوم و آیین‌های فرهنگی، شیوه‌ی زیست، باورها، اعتقادات... به فضا شخصیت خاصی می‌دهند و آن را از سایر فضاهای متمایز می‌سازند. این عوامل به صورت بالفعل و یا به صورت بالقوه در بستر مورد طراحی وجود دارند (محمدزاده و مولای، ۱۳۹۷، ۹). درنهایت به عنوان جمع‌بندی مفاهیم و ابعاد فرهنگ و جایگاه آن در هر یک از ابعاد بازاری فرهنگ-مبنا، جدول ۷ تدوین گردید و مصادیق و مثال‌هایی از نمونه‌ی موردمطالعه به طور خلاصه جهت انتقال بهتر موضوع، ارائه شد. همچنین در ستونی از این جدول برخی راهبردها و راهکارها به منظور آشنایی با نحوه‌ی به کاربردن عوامل فرهنگی در بازاری تبیین شده است.

جدول ۷

زمینه‌ها، ابعاد، اصول، راهبردها و مصادیق به کارگیری فرهنگ در طراحی شهری فرهنگ مبنای

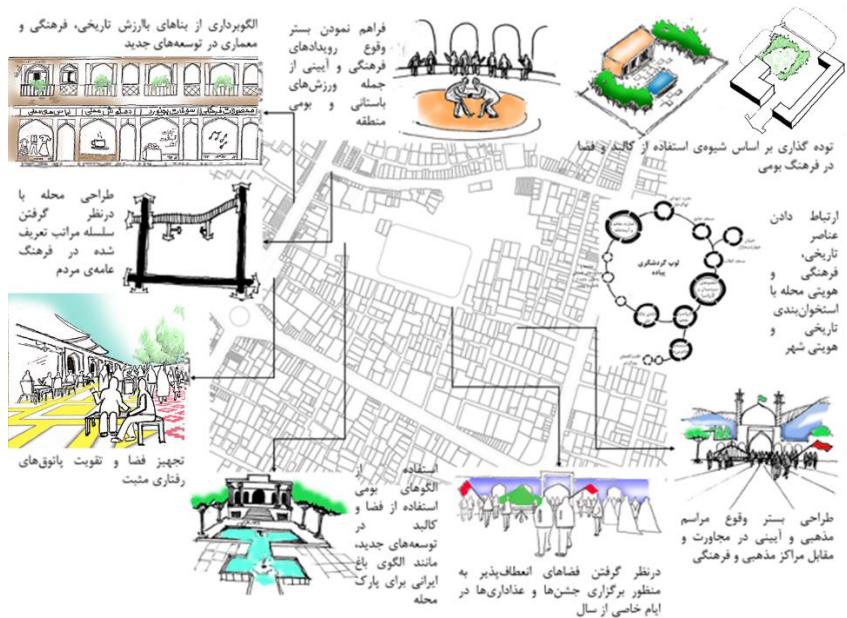
زمینه‌ها و فرهنگ مبنای مفاهیم	بعاد بازاری و فرهنگ مبنای مفاهیم	انگاره‌ها و اصول فرهنگی نظم‌دهنده به کالبد و فضا	راهبردها	مثال‌ها و مصادیق
منظور شهری	اجتماعی و فرهنگی	ترسیمات، نقوش و طرح‌های دو بعدی، رنگ، هندسه، محور تقارن	استفاده از رنگ قرمز و نقوش آشنا مانند پَر در کفسازی فضا	منظور سازی هماهنگ با زمینه.
اجتماعی و فرهنگی	کاربری و فعالیت‌ها	دست بافت‌ها و پوشش زنان و مردان اقام	جشنواره‌ی لباس محلی اقوام مختلف، ایجاد غرفه‌ای ارائه‌ی لباس محلی، بافت‌های محلی	رویدادهای فرهنگی با محوریت لباس و بافت‌های محلی
کاربری و فعالیت‌ها	اقتصادی	مختلف به عنوان کالای فرهنگی	راسته‌بازارهای پوشک با محوریت البسه محلی، کارگاه‌های تولید پوشک، و بافت‌های محلی	ایجاد اشتغال در عرصه‌ی تولید و عرضه البسه سنتی
کاربری و فعالیت‌ها	اجتماعی و فرهنگی	صنعت تهیی البسه و تولید دست بافت‌های خاص منطقه	ایجاد فضای سنتی عکاسی با لباس محلی	فعالیت‌های جاذب توریست
کاربری و فعالیت‌ها	اجتماعی و فرهنگی	فعالیت‌های موسیقی‌ای، حرکات موزون و رقص محلی	حدث خانه‌ی آواها و نواها، خانه‌ی مطالعات موسیقی محلی بجتورد در گذر زمان، خانه‌ی موسیقی اقوام، اجرای کنسرت خیابانی فولکلور، موزه‌ی موسیقی فولکلور خراسان شمالی، تبدیل برخی خانه‌های قیمتی به فضای فرهنگی با محوریت موسیقی فولکلور	احیای موسیقی محلی
اجتماعی و فرهنگی	اجتماعی و فرهنگی	رویدادهای فرهنگی هنری	ایجاد استودیوی تولید محتوای موسیقی‌ای فولکلور	جشنواره‌های موسیقی محلی
کاربری و فعالیت‌ها	کاربری و فعالیت‌ها	رویدادهای فرهنگی هنری بومی در رقص محلی	رویدادهای فرهنگی هنری بومی در رقص محلی	زمینه‌های موسیقی فولکلور و رقص محلی

بازشناسی جایگاه عوامل فرهنگی در بازار آفرینی... / مولایی و محمدزاده

زمینه‌ها و فرهنگ مینا	ابعاد بازآفرینی	انگاره‌ها و اصول فرهنگی نظمدهنده به کالبد و فضای	راهبردها	مثال‌ها و مصادیق
منظمشهری	ریتم و تناسب، نُتها، گامها و ضرباهنگ موسیقی محلی	فضاسازی منحصر به فرد متناوب با زمینه‌ی فرهنگی	استفاده از ضرباهنگ و ریتم موسیقی ترکی، کرمانجی و ترکمنی به عنوان الگوی کفسازی	
اجتماعی و فرهنگی	پذیرش روحیه‌ی جمعی تقویت رویدادهای فرهنگی - ورزشی.	برگزاری جشنواره‌ی بازی‌های محلی و ورزش بومی.	برگزاری مسابقات محله کشتی چوخه/آلیش و بازی‌های محلی	
کاربری و فعالیت‌ها	تنوع، نشاط‌آوری هنرستان	ایجاد سالانه و فضای فرهنگی-ورزشی با رویکرد بازی‌های محلی.	خانه‌ی فراغت محلی با محوریت ورزش‌ها و بازی‌های بومی، ایجاد زورخانه‌ی محله.	
منظمشهری	ترسیمات، نقوش و طرح‌های دو بعدی، رنگ، هندسه	منظمسازی هماهنگ با زمینه برگرفته از طرح‌ها و نقوش سنتی رویدادهای فرهنگی با محوریت صنایع دستی و سوغات	استفاده از رنگ‌ها و نقوش آشنا در کفسازی فضاء، نمازی، مبلمان شهری و ...	
اجتماعی و فرهنگی	اصول فرهنگی مانند تنوع، هماهنگی، نظم	تبدیل برخی خانه‌های قدیمی و تاریخی به خانه‌موزه با محوریت ابزار و صنایع دستی، بازارچه‌ی صنایع دستی و سوغات	جشنواره‌ی صنایع دستی و سوغات	
کاربری و فعالیت‌ها	دست‌ساخته‌ها و خوارک محلی به عنوان کالای فرهنگی	بازارچه‌های صنایع دستی و سوغات	کارگاه پافت گلیم/پافت قالی‌های ترکی، کردي و ترکمنی/سفره‌ی کردي/پشتی ترکمنی/چوخه.../کارگاه چاروچ دوزی.../کارگاه آبنبات‌زنی اقره‌قوتوت... خانه‌ی صنایع دستی، خانه‌ی هنرهای بومی و محلی، آموزشکده‌ی هنرهای بومی راسته بازارهای صنایع دستی اقوام مختلف و سوغات شهر غرفه‌های نمایش و آموزش پافت گلیم، پشتی، زیلو، پلاس، جاجم و ...	
اقتصادی	صنعت تهیه‌ی دست‌بافته‌ها، پاپوش، سوغات خوارکی و ...	بازارچه‌های صنایع دستی و سوغات.	پیرنژین، تجهیز پاتوق‌های کسبه سبزه میدان، تجهیز پاتوق‌های همسایگی، کافه‌های محلی	
اجتماعی و فرهنگی	روابط همسایگی، قرارگاه‌های رفتاری، اجتماعات محلی	ایجاد خردفضاهای همسایگی، شناسایی و تقویت فضایی پاتوق‌های سالم	جشنواره‌ی همایشگاهی، فرهنگی-هنری قومی، نمایش‌ها و تئاترهای اساطیری قومی، فضاسازی برای مراسم آیینی محلی	
اقتصادی	آداب و رسوم	برگزاری جشنواره‌های تئاتر خیابانی، طراحی فضاهای انعطاف‌پذیر نمایش عقاید، باورها، روایات اساطیری، وقایع قومی در قالب تئاتر		
اجتماعی و فرهنگی	پتانسیل‌های فرهنگی و کالبدی محل	تبدیل برخی خانه‌های قدیمی و تاریخی به فضاهای فرهنگی و اجتماعی با مشارکت گروههای ذی‌نفع	خانه فرهنگ، خانه موسیقی، خانه هنرهای محلی و ...	
اقتصادی	پتانسیل‌های تاریخی و کالبدی محل	تبدیل برخی خانه‌های قدیمی و تاریخی به فضاهای اقامتی و موزه‌ای با مشارکت گروههای ذی‌نفع	موزه‌ی مردم‌شناسی، خانه گردشگر، خانه صنایع دستی، خانه‌ی بومگردی و ...	
اجتماعی و فرهنگی	پتانسیل‌های فرهنگی و کالبدی محل	برپایی نمایشگاه یا خانه‌ی حرفة‌های سنتی باهدف گردشگر پذیری.	مشاغل سنتی(پشمربی، صنایع دستی، چاروچ دوزی، آبنبات‌سازی، ...)	
کاربری و فعالیت‌ها	پتانسیل‌های خاص اشتغال منطقه	تنوع کاربری‌ها.	جانمایی فعالیت‌های فرهنگی و هنری شامل تولید و فروش صنایع دستی، خوارک‌های بومی مانند قره‌مروتو، انواع آش و ... فرهنگسرای، ورزش‌های زورخانه‌ای و ... طب سنتی.	
مشاغل کاربری محلی و هنری	مشاغل گیاهان دارویی و انواع دمنوش‌های طبیعی		مشاغل گیاهان دارویی و انواع دمنوش‌های طبیعی	

زمینه‌ها و فرهنگ مبنای	ابعاد بازار آفرینی	انگاره‌ها و اصول فرهنگی نظم دهنده به کالبد و فضا	راهبردها	مثال‌ها و مصاديق
مدیریت شهری	روحیه‌ی مشارکت و فعالیت‌های جمیع	جلب شمارکت مردمی در توسعه و تصمیم‌گیری محله.	انتقال قدرت به مردم و نهادهای مردمی مانند سازمان‌های اجتماع محور، تسهیلگران و توسعه‌گران ساماندهی اصناف.	واگذاری برخی امور محله به ساکنین. برگزاری جلسات آموزش شهر وندی، همچنین آموزش مهارت‌های فنی و حرفه‌ای و کسبوکار از قبیل تعمیر لوازم خانگی، و تصمیم‌گیری در مساجد فعال محله.
حقوقی و مالکیتی	حقوق مالکان و ساکنان	واگذاری اموالات به مالکان و توجه به حقوق مالکانه افراد.	حقوق مالکان و ساکنان	الگوی مالکیت خصوصی ساکنان و سرمایه‌گذاران. عدم تملک دولتی در بازار آفرینی توسط کارفرا ما و سرمایه‌گذار و مالکیت محدود دولتی و سازمانی.
منظر شهری	الگوی خط آسمان زمینه، منظر تاریخی زمینه، منظر هویتی زمینه، نظام ارتفاعی	تعريف منظر تاریخی-هویتی با تأکید بر عناصر هویتی و تاریخی، ایجاد همراهگی و تعییت از بستر در نماسازی و نظام ارتفاعی	تعییه بالکن با قفسای باز نورگیر در خانه‌های آپارتمانی، تعییه‌ی فضای برای فعالیت‌های جمعی خانوادگی (نهیه آذوقی زمستان)، طراحی فضاهای انعطاف‌پذیر انشاعاب فضاهای سبز خیابان و سبزه‌میدان به درون بافت با رعایت سلسله‌مراتب و اتصال به باغ‌های موجود در محله.	هدایت دید به سبزه‌میدان و کاروانسرا، حفظ منظر نرم به عنوان بخشی از هویت سبزه‌میدان، حفظ حریم هوایی مسجد انقلاب.
ارداق	خوانایی، نشانه‌ها	حفظ دید به نشانه‌ها،		حفظ دید از داخل بافت به گلدهسته‌ها و گنبد مسجد انقلاب به عنوان نشانه‌ی باهویت.
اجتماعی و فرهنگی	شیوه‌ی زیست و گونه‌های فعالیتی	تعییه‌ی فضاهای موردنیاز با توجه به شیوه‌ی مصرف فضا.	ایجاد سلسله‌مراتبی از فضاهای سبز.	تعییه بالکن با قفسای باز نورگیر به شیوه‌ی سنتگرفسن قدیمی راستبازارهای سبزه‌میدان.
زیست محیطی	ارتباط با طبیعت	ایجاد فضای سبز و باز تغذیه.	ایجاد جریان آبهای سطحی.	استفاده از جریان آب در محور مرکز باغ ایرانی.
اجتماعی و فرهنگی	جهان‌بینی، آداب و رسوم مذهبی	استفاده از عنصر آب به منظور حفظ طراوت محیط.	کنترل جریان آبهای همگونی کالبد و اقلیم.	تبييي از الگو و مصالح يومي.

در ادامه با شناخت حاصل از محدوده و فرهنگ‌های حاکم بر آن و نیز مصاديق آن، و براساس تحلیل‌های صورت گرفته از ظرفیت‌های فرهنگی موجود و تأثیرگذار بر ابعاد کالبدی و فضایی محدوده، برخی راهبردها و راهکارها را که نشان‌دهنده‌ی نحوه‌ی تحقق عوامل فرهنگی در بازار آفرینی هستند، در قالب نقشه‌ی راهبردی مطابق شکل ۱۱ به تصویر کشیده شده‌اند.

شکل ۱۱. نقشه‌ی راهبردی محله

نتیجه‌گیری

فرهنگ به عنوان عامل مهمی در شکل‌دهی به کالبد و فضا از دیرباز به طور ناخودآگاه در توسعه‌های بطيئی سکونتگاه‌ها بسیار تأثیرگذار بوده غفلت از آن در سال‌های اخیر در مداخلات صورت‌گرفته در شهرها، جامعه را با مسائل و مشکلات بسیاری مواجه کرده است. از طرفی به دلیل وجود ابهامات در تعریف مفهوم فرهنگ و شناسایی اصول و انگاره‌های آن، به کار بستن آن در مداخلات کالبدی و فضایی امری دشوار و پیچیده است. همچنین به دلیل گوناگونی فرهنگ در جوامع مختلف و منحصر به فرد بودن آن در هر مکان، نمی‌توان الگویی را به عنوان دستورالعمل نهایی برای نقاط مختلف ارائه داد و هر فرهنگ، کالبد و فضای خاص خود را می‌طلبد.

لذا این موضوع بر اهمیت چگونگی مطالعه‌ی فرهنگ و نحوه‌ی استخراج سرنخ‌های اثرگذار بر ابعاد کالبدی و فضایی می‌افزاید. این پژوهش نیز با کنکاش در مفاهیم فرهنگ و مطالعه‌ی ابعاد آن، سعی در یافتن انگاره‌های فرهنگی دارد که بر شکل‌دهی به کالبد و فضا تأثیر مهمی دارند. بهمنظور درک عمیق‌تر موضوع و انتقال بهتر مفاهیم و انگاره‌های فرهنگی، مصاديق آن‌ها در نمونه‌ی مورد مطالعه‌ی محله‌ی پای‌توب گفتار در حوزه‌ی ادبیات اسلامی و بهصورت دسته‌بندی‌های مشخص بر مبنای مفهوم هر یک از ابعاد، ذکر شد. از طرفی با در نظر گرفتن لزوم مداخله در بافت‌های تاریخی و قدیمی شهرها که دچار آسیب‌های ناشی از توسعه‌های ناگهانی و ناهماننگ با زمینه شده‌اند، جایگاه این عوامل فرهنگی در فرآیند بازآفرینی فرهنگ‌منابع به عنوان رویکرد مناسب برای مداخله در این گونه بافت‌ها در سال‌های اخیر، تدوین گردید.

در پایان توصیه‌هایی در قالب راهکار در راستای سهل نمودن توجه به فرهنگ بومی در طراحی شهری به شرح زیر ارائه می‌گردد:

راهکارهای موضوعی:

- فراهم نمودن بستر تولید و عرضه‌ی هنر و صنایع دستی بومی و سوغات و غذاهای محلی با مشارکت ساکنین.
- مشارکت دادن مردم به عنوان ذی‌نفعان اصلی طرح‌های توسعه و سازندگی اشاره نمود.
- برگزاری جشنواره‌های البسیار سنتی، موسیقی فولکلور اقوام ترک، کرمانچ، ترکمن.
- جذب توریست بومگردی.
- برگزاری نمایشگاه‌های مشاغل سنتی و غذاهای بومی (ترکی، کرمانچی و ترکمنی).
- برنامه‌ریزی جشنواره‌ها و کارناوال‌های مختلف فرهنگی به عنوان جاذبه‌های توریستی.

- در پروژه‌های عمرانی و شهری بر آراء و نظرات ساکنان و تمامی ذینفعان توجه شود. این امر هم قبل از برنامه‌ریزی و طراحی شهری پروژه‌ها و اتخاذ تصمیمات، حین تهیه برنامه و طرح و نیز بعد از انجام آن به رأی مردمی و خبرگان گذاشته شده و مطابق با مسائل، نیازهای آنان و ظرفیت‌های بستر طرح تصحیح و بازنگری شود.

- در بازآفرینی محله‌های تاریخی ازجمله محله تاریخی پای توب بجنورد، می‌بایست به تمامی ابعاد و مؤلفه‌های فرهنگی، اقتصادی، کارکردی و فضایی و کالبدی طرح با نگرشی جامع نگریسته شود چراکه فرهنگ و شاخصه‌های آن در تمامی مؤلفه‌های مذکور جریان و نمود پیدا می‌کند. طراحی بنها و کارکردهای آن، فضاهای شهری و منظر محله با لحاظ منافع ذینفعان می‌تواند به آینده‌ای روشن به همراه داشته باشد.

راهکارهای موضعی:

- فراهم نمودن بستر وقوع رویدادهای فرهنگی و آینین و مراسم مذهبی در محیط شهری.
- ارتقاء کیفیت‌های حضور پذیری و پایاده مداری فضاهای عمومی شهری.
- طراحی منظر تاریخی و هویتی با شناساندن عناصر تاریخی و قدیمی واحد ارزش هویتی و معماری و
- برنامه‌ریزی و طراحی پلازا برای افزایش تعاملات اجتماعی در مرکز محله پای توب.
- در فرایند بازآفرینی ازجمله در محله‌های تاریخی، توجه تواند بر نیازها و مسائل ساکنان و گردشگران ضروری است چراکه توجه بیش از حد بر امر گردشگری می‌تواند کیفیت سکونت و پایداری محله را تضعیف نماید. غفلت از این نکته خیلی از مناطق جذاب گردشگری را برای ساکنان آن منطقه نامطلوب کرده و نارضایتی آنان را به همراه داشته است.

منابع

- آشوری، داریوش. (۱۳۵۷). *معرفه‌ها و مفهوم فرهنگ*. تهران: چاپخانه رامین.
- باکاک، رابت. (۲۰۰۷). *صورت‌بندی‌های فرهنگی جامعه مدرن*. ترجمه‌ی مهران مهاجر. تهران: انتشارات آگاه.
- بحربینی، سیدحسین؛ ایزدی، محمدسید و مفیدی، مهرانوش. (۱۳۹۳). *رویکردها و سیاست‌های نوسازی شهری (از بازسازی تا بازآفرینی شهری پایدار)*. *فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات شهری*، ۹-۱۷.
- پورجعفر، محمدرضا؛ رفیعیان، مجتبی و ارباب زادگان هاشمی، سیدعلیرضا. (۱۳۹۴). *کندوکاوی در انگاره‌های فرهنگی قوم کرد جهت طراحی فضاهای شهری مطلوب*. *معماری و شهرسازی آرمان شهر*، ۱۵-۱۸۱.
- حبيبی، سید محسن و مقصودی، مليحه. (۱۳۸۶). *مرمت شهری*. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- زال، محمدحسن؛ رمضانزاده لسوئی، مهدی و اسماعیلی، امین. (۱۳۹۶). *بافت سنتی شهری و نقش آن در توسعه‌ی گردشگری میراث فرهنگی مطالعه‌ی موردي*: *بافت قدیم شهر ساری*. *فصلنامه‌ی مدیریت شهری*، ۵-۷.
- صفدری، سیما؛ پورجعفر، محمدرضا و رنجبر، احسان. (۱۳۹۳). *بازآفرینی فرهنگ مبنا زمینه ساز ارتقاء تعاملات فرهنگی (نمونه‌ی موردی: بافت تاریخی شهر مشهد)*. *نشریه هفت شهر*، ۲۵-۴۸.
- خاتمی، سیدیحیی؛ صفوی، سیدعلی و خاتمی، سیدمهدي. (۱۳۹۸). *اثرسنجدی رویدادهای بزرگ آینین-فرهنگی بر سازمان فضایی محلات شهری*. *نشریه مدیریت شهری*، ۵-۵.
- عباجی، نوشین؛ نوا، مهلا و معروفی، حسین. (۱۳۹۶). *بازآفرینی مبتنی بر فرهنگ در بستر رویداد پایتخت فرهنگی مشهد* ۲۰۱۷ نمونه موردی: محله عیدگاه شهر مشهد. *مقاله ارائه شده در اولین کنفرانس بین‌المللی و هشتمین کنفرانس ملی برنامه‌ریزی و مدیریت شهری*، ۱۳۹۶.
- عباسزاده، مهدی. (۱۳۹۱). *روندهای جدید در فرایندهای بازآفرینی شهری: سرمایه فرهنگی به عنوان منبع انبیاشت سرمایه انسانی و اجتماعی، شواهدی از نمونه موردی توهو در مونترآل*. *دوماهنامه شهرسازی*، ۵۸-۴۰.
- عطایی همدانی، محمدرضا؛ شالی امینی، وحید؛ حمزه‌تزاد، مهدی و نوروز برازجانی، ویدا. (۱۳۹۶). *بازخوانی حیاط خانه ایرانی بر اساس نظریه بوم شناسی فرهنگی*. *نشریه مدیریت شهری*، ۴۹-۴۳۱.
- غفاری، ناهید (۱۳۹۵). *بازآفرینی بافت‌های شهری دارای ارزش تاریخی با رویکرد فرهنگ مبنا (نمونه‌ی موردی محله آخوند قزوین)*. *پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی(ره)* قزوین، دانشکده معماری و شهرسازی، گروه شهرسازی.
- کاظمپور، داریوش و سليمانی، محسن. (۱۳۹۱). *مطالعه نقوش دست‌بافت‌های خراسان شمالی و استفاده از آن‌ها در طراحی نشانه*. *فصلنامه علمی-پژوهشی انجمن علمی فرش ایران*، ۲۱-۴۵.

لطفی، سهند. (۱۳۸۹). بازآفرینی فرهنگ-مبنا و حفاظت-محور مقدمه‌ای بر ضرورت. نشریه هفت شهر، ۳، ۴۳-۵۴.

لطفی، سهند. (۱۳۹۰). بازآفرینی شهری فرهنگ مبنا: تاملی بر بن مایه‌های فرهنگی و کنش بازآفرینی. نشریه هنرهای زیبا-معماری و شهرسازی، ۵، ۴۷-۶۰.

محمدزاده، مریم و مولایی، اصغر. (۱۳۹۷). رویکرد زمینه‌گرایی فرهنگی در بازآفرینی محلات تاریخی. مقاله/ ارائه شده در کنفرانس بین المللی معماری و شهرسازی جهان اسلام در عصر جهانی شدن ۱۳۹۷، تبریز.

مهندسين مشاور نقش جهان پارس. (۱۳۸۹). طرح جامع بجنورد.

References

- Evans, G., & Shaw, P. (2004). *The contribution of culture to regeneration in the UK: a review of evidence*. London, London Metropolitan University.
- Florida, R. (2002). *The rise of the creative class*. New York: Basic Books.
- Ghaffari, N. (2016). *Recreation of urban textures of historical value with the approach of culture-based (case study of Akhund Qazvin neighborhood)*. (Master Thesis). Imam Khomeini International University, Qazvin, MA. (in Persian)
- Gimeno Martinez, J. (2007). Selling Avant-garde: How Antwerp became a fashion capital (1990_2002). *Urban Studies*, 44, 2449_2464.
- Landry, C. (2006). *The art of city making*. London: Earthscan.
- Rapoport, A. (1977). *Human aspects of urban form: Towards man-environment approach to urban form and design*. Oxford: Pergamon Press.
- Roberts, P. (2000). The evolution, definition and purpose of urban regeneration. *Urban regeneration*. 9-36.
- Ashouri, D. (1978). *Definitions and concept of culture*. Tehran: Ramin Publications. (in Persian)
- Attai Hamadani, M. R., Shali Amini, V., Hamzehnejad, M., & Norooz Borazjani, V. (1396), Reconstruction of Iranian Home Yard Based on Cultural Ecology Theory. *Journal of Urban Management*, 49, 431-451. (in Persian)
- Bakak, R. (2007). *The Cultural Formations of Modern Society*. Translated by Mehran Mohajer, 2007. Tehran: Agah Publishing. (in Persian)
- Bahraini, S.H., Izadi, MS., & Mofidi, M. (2014), Urban Renewal Approaches and Policies (From Reconstruction to Sustainable Urban Recreation). *Urban Studies Quarterly*, 9, 17-30. (in Persian)
- Pour-Jafar, M. R., & Pour-Jafar, A. (2012). Proposed Neighborhood Model, with Mosque Center and Public Spaces Needed in Iranian-Islamic City. *Iranian Islamic Studies Journal*, 10, 15-24. (in Persian)
- Habibi, S. M., & Maghsoudi, M. (2007). *Urban Restoration*. Tehran: Tehran University Press. (in Persian)
- Safdari, S., Pour Jafar, M. R., & Ranjbar, E. (2014). Recreation-Based Culture Creates the Basis for Enhancing Cultural Interactions (Case Study: Historical Context of Mashhad). *Haftar Shahr*, 47 & 48, 25-39. (in Persian)
- Abbaszadeh, M. (2009). New Trends in Urban Regeneration Processes: Cultural Capital as a Source of Human and Social Capital Accumulation, Evidence from the Toho Case Study in Montreal. *Monthly Bulletin*, 58, 40-59. (in Persian)
- Kazempour, D., & Soleimani, M. (2012). Studying handmade carvings of North Khorasan and their use in sign design. *Iranian Journal of Carpet Science*, 21, 45-64. (in Persian)
- Khatami, S. M., Safavi, S. A., & Khatami, S. M., (1398). The Effect of Large Religious-Cultural Meetings on the Urban Neighborhood Spatial Organization. *Urban Management Journal*, 55, 131-152. (in Persian)
- Lotfi, S. (2008). *Conservation and Urban Recreation of Concepts and Conditions (Emphasizing on the 1990s Hitherto)*. (Doctoral dissertation). University of Tehran Fine Arts Campus, Tehran, PhD. (in Persian)
- Lotfi, S. (2010). Recreating a Baseline Culture and Protecting an Introduction to Necessity. *Haft Shahr Journal*, 3, 43-54. (in Persian)
- Lotfi, S. (2011) Urban Recreation Based Culture: Reflecting on Cultural Foundations and the Action of Recreation. *Journal of Fine Arts, Architecture and Urban Development*, 5, 47-60. (in Persian)

- Mohammadzadeh, M. & Molaei, A. (1977). Cultural contextualist approach in regeneration historical sites. Paper presented at the International Conference on Architecture and Urbanism of the Islamic World in the Age of Globalization 1977, Tabriz. (in Persian)
- Pouzoulet, C., & Portes, J. (Eds.). (1998). *Des modèles en question: villes, culture, citoyenneté en Amérique du Nord*. Presses Universitaires du Septentrion.
- Pour-Jafar, M. R., Rafieian, M., & Arbab Zadegan Hashemi S. A. (2015). Exploration of Kurdish cultural ideas to design desirable urban spaces. *Armanshahr Architecture and Urban Planning*, 15, 181-193. (in Persian)
- Zal, M. H., Ramazanzadeh Lesbouei, M. & Esmaili, A. (1396). Traditional Urban Texture and its Role in Cultural Heritage Tourism Development: A Case Study of Sari Old Town. *Quarterly Journal of Urban Management*, 53, 7-26. (in Persian)